

Asia: VN/7796/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi luottotietolain, maksupalvelulain 86 §:n ja rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lakiehdotus luottotietolain muuttamisesta

Ehdotuksen tarkoituksena on varmistaa luottotietolain ja maksupalvelulain yhdenmukaisuus EU:n tietosuoja-asetuksen sekä tietosuojalain kanssa. Huomioni koskevat sääntelyn oikeusperustetta ja eräitä laillisuusvalvonnassa esiin tulleita tarpeita täsmentää luottotietolain säännöksiä.

Luonnoksessa ehdotetaan, että luottotietotoimintaan liittyvän henkilö-tietojen käsittelyn oikeusperusteena olisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohta eli käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Ehdotuksessa todetaan, että luottotietolaissa tarkoitettu henkilötietojen käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi. Luottotietotoiminnan harjoittaminen on merkittävä erilaisia yhteiskunnan toimijoita palveleva tehtävä, ja luottotietotoiminnalla ja siinä noudatettavilla menettelytavoilla voi olla välitön vaikutus ihmisten ja yritysten toimintamahdollisuuksiin. Siten luottotietotoimintaan liittyy samankaltaisia piirteitä kuin julkisen tehtävän hoitamiseen, vaikka kyse on yritystoiminnasta.

Tietosuoja-asetuksen 45. johtolauseen mukaan tämän oikeusperusteen käyttö edellyttää muun ohella, että rekisterinpitäjä määrittellään tehtävän luonne huomioon ottaen. Johtolauseen mukaan: "Unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä olisi myös määritettävä, olisiko yleisen edun vuoksi toteutettavan tehtävän suorittamiseksi tai julkisen vallan käyttämiseksi rekisterinpitäjän oltava julkinen viran-omainen tai muu julkis- tai yksityisoikeudellinen luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö - -".

Mielestäni tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaa tulisi ainakin lähtökohtaisesti soveltaa vain viranomaisten tai muiden julkista hallintotehtävää hoitavien toimintaan. Näin ollen mielestäni hallituksen esityksen perusteluissa olisi täsmällisemmin arvioitava artikkelissa tarkoitetun

tehtävän julkisesta luonteesta johtuen sitä, mitä merkitsee, et-tä tehtävä on uskottu yksityisoikeudellisten elinkeinonharjoittajien suoritettavaksi. Näin ollen tulee pohdittavaksi luottotietotoiminnan luonne perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisena hallintotehtävänä.

Ehdotuksen perusteluissa on useammassa kohdin pohdittu, että ”luonteeltaan luottotietotoimintaan liittyy samankaltaisia piirteitä kuin julkisen tehtävän hoitamiseen”. Tehtävällä on luonnehdittu olevan myös ”julkisen hallintotehtävän” piirteitä (muun muassa kielellisiä oikeuksia koskevassa 12 §:ssä ja suhdetta perustuslakiin arvioitaessa). Julkisen tehtävän käsite on kuitenkin laajempi yläkäsite ja määrittää muun muassa eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaa, kun taas julkisen hallintotehtävän luonteesta seuraa velvollisuus hallinnon yleislakien noudattamiseen. Terminologia on siis tältä osin esityksessä jossain määrin horjuvaa.

Olen jo kertomukseni eduskuntakäsittelyn yhteydessä 2018 esittänyt, että luottotietotoiminnan säätämistä julkiseksi hallintotehtäväksi olisi toiminnan yhteiskunnallisten tavoitteiden ja yksilön perusoikeuksiin liittyvien vaikutusten vuoksi syytä pohtia. Velallisen oikeussuojan toteutumisen valvonta tehostuisi, kun luottotietoyhtiöiden valvonta kuuluisi ylimpien laillisuusvalvojien eli oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin toimivaltaan.

Näin ollen esitän, että esitysluonnoksen perusteluissakin jo todetun luottotietotoiminnan yhteiskunnallisen tehtävän ja tosiasiallisen rekisteröidyn oikeuksiin merkittävästi vaikuttavan luonteen vuoksi tehtävä olisi määriteltävä julkiseksi hallintotehtäväksi tai ainakin julkiseksi tehtäväksi.

Lakiehdotus maksupalvelulain 86 §:n muuttamisesta

Kysymys luottotietotoiminnan luonteesta on ollut oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa esillä, kun on ilmennyt, että tuomioistuinratkaisuja on toimitettu luottotietoyhtiöille sellaisissakin tapauksissa, joissa suoritustuomio ei osoita henkilön maksukyvyttömyyttä tai haluttomuutta. Totesin ratkaisussani EOAK/945/2016:

”Luottotietolain 13 §:n 3 kohdan mukaan luottotietorekisteriin saa muun muassa ilmoittaa tiedot maksun laiminlyönnistä, joka on todettu

tuomioistuimen lainvoimaisella tuomiolla. Voidaan perustellusti saattaa kysymyksen alaiseksi se, onko velkomusasiassa kysymys maksun laiminlyönnistä silloin, kun maksuperuste osoittautuu riittäväksi. Tavanomaisen laajan riita-asian oikeudenkäynnissä annettu tuomio ei johda maksuhäiriömerkintään, vaikka vastaaja häviäisikin juttunsa ja hänet tuomiossa velvoitettaisiin suorittamaan maksun jutun voittaneelle kantajalle. Jos asia kuitenkin on saatettu vireille riidattomana velkomusasiana, johtaa suoritustuomio maksuhäiriömerkintään, vaikka kanteeseen on vastattu ja asia käsitelty laajana riita-asiana.”

Oikeusministeriö oli esittänyt asiassa antamassaan lausunnossa, että tilannetta ei voida pitää tyydyttävänä. Luottotietolain 13 §:n 3 kohtaa olisi kuitenkin mahdollista täsmentää siten, että vain tiedot riidattoman saatavan maksun laiminlyönnistä, joka on todettu tuomioistuimen lainvoimaisella tuomiolla, saadaan ilmoittaa luottotietorekisteriin.

Esitän, että luottotietolain 13 §:n 3 kohtaa täydennettäisiin oikeusministeriön ehdottamalla tavalla.

Lakiehdotus rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta

-

Arviot luottotietolain/ maksupalvelulain muutosten taloudellisista vaikutuksista yrityksille

-

Muut huomiot

Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijäneuvos Riitta Länsisyrjä

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä

Mäkinen Tiina
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia